

VERSLAG VAN DE NIVA-VOORJAARSCONFERENTIE 1965

door J. W. van Belkum

Het is een opmerkelijk en verheugend verschijnsel, dat de door het Nederlands Instituut van Accountants elk jaar georganiseerde voorjaars- en najaarsconferenties een steeds grotere belangstelling ondervinden. Het maximum aantal deelnemers aan een dergelijke conferentie wordt op ongeveer 130 gesteld en de laatste najaarsconferentie, gehouden in november 1964, is wegens de grote belangstelling in januari 1965 in volledige omvang herhaald. Voor de huidige voorjaarsconferentie is direct al aangekondigd dat zij tweemaal zou worden gehouden en binnen enkele dagen waren beide malen voltekend.

Overigens blijkt hieruit ook hoezeer de administratieve automatisering in de belangstelling staat van de leden van het NIVA, immers beide conferenties waren aan dit onderwerp gewijd. Bij de voorjaarsconferentie, die op 7 en 8 mei jl. in 'Huis ter Duin' te Noordwijk is gehouden, lag de kern van de gestelde problemen in de vraag hoe de techniek van de accountantscontrole kan worden aangepast aan de specifieke kenmerken van de geautomatiseerde administratie.

De CAB-Subcommissie inzake administratieve automatisering, onder leiding van Prof. Dr. A. Th. de Lange, had voor dit doel een 'case' opgesteld die in de eerste plaats een organisatiebeschrijving en een groot aantal gegevens bevatte van de 'N.V. Transacta', een handelsbedrijf dat uit een assortiment van ca. 10.000 artikelen, verdeeld over 15 artikelgroepen, duurzame gebruiksartikelen aan rond 8.000 detaillisten en industriële afnemers verkoopt als alleenvertegenwoordiger van een honderd binnen- en buitenlandse fabrikanten. Voor de facturering, de voorraadadministratie, de debiteurenadministratie, etc. maakt het bedrijf gebruik van een computer met een willekeurig toegankelijk opslaggeheugen. De casus bevatte in de tweede plaats een beschrijving van enkele belangrijke onderdelen uit het controleprogramma van de openbare accountant, nl. met betrekking tot de goederen- en geldbeweging, de toegepaste verbandscontroles en de controle op de werkzaamheden van de computerafdeling. De beschrijving van deze casus is tevoren aan de deelnemers van de conferentie toegezonden met als bijlagen (1) een schema van de organisatiestructuur van het bedrijf, (2) een beschrijving van de gebruikte computerinstallatie, de in het schijfengeheugen daarvan vastgelegde gegevens en een aanduiding van de voornaamste in gebruik zijnde dagprogramma's, en (3) een samenvatting van een aantal in de casus voorkomende gegevens.

Voor de behandeling van dit 'geval Transacta' had de Subcommissie twee problemen gesteld, een voor de eerste en een voor de tweede conferentiedag; de presentatie van deze problemstellingen vond op de beide dagen plaats door middel van een zgn. *rollenspel*, nl. een bespreking tussen drie partners van het Accountantskantoor A, B & Co., de externe accountant van de N.V. Transacta. Nu is een goede uitvoering van een dergelijk rollenspel in het algemeen geen eenvoudige zaak: beroepsacteurs hebben vaak te kampen met de moeilijkheid dat zij geen idee hebben van de specifieke vakproblematiek waarop het gefingeerde gesprek is gericht, insiders die met deze problematiek op de hoogte zijn beschikken veelal niet over de vereiste acteurskwaliteiten. Op deze voorjaarsconferentie vond evenwel een voortreffelijke presentatie van het rollenspel plaats door de collega's Th. J. Appelboom, drs. G. G. M. Bak en J. M. F. Convent, die werkelijk een levensecht

en overtuigend beeld van de veronderstelde twee besprekingen tussen drie vakgenoten brachten en daarmee terecht veel applaus van de deelnemers oogstten.

Het probleem voor de eerste dag betrof de vraag in hoeverre het in de casus geschetste controleprogramma van de accountant inderdaad effectief genoemd kon worden dan wel of er wellicht nog leemten in aanwezig waren, een en ander uiteraard in het kader van de geautomatiseerde administratie van de N.V. Transacta. Het probleem voor de tweede dag had een wat algemenere strekking, het ging vooral om de vraag hoe de aanpak van de accountantscontrole in de geautomatiseerde administratie in het algemeen zal dienen te geschieden. In de bespreking tijdens het rollenspel werden te dezen aanzien drie verschillende opvattingen verdedigd: (a) op dezelfde manier als 'vroeger', (b) door zoveel mogelijk ook zelf van de computer gebruik te maken en (c) door het accent sterk te verleggen naar een grondige beoordeling van de opzet van de organisatie en het systeem.

Voor de behandeling van deze problemen werden de deelnemers verdeeld in acht discussiegroepen. Aan elke groep werd als 'rapporteur' een der collega's toegevoegd die aan de voorbereiding van de casus hadden medegewerkt en die voor de plenaire discussie een 'panel' vormden onder leiding van Prof. De Lange. Als rapporteurs/leden van het panel fungeerden de heren Th. J. Appelboom, drs. C. Bakker, J. M. F. Convent, Prof. A. B. Frielink, L. A. van Hulsentop, drs. H. B. de Mare, J. Uiterlinden en J. van Yperen.

Aan het slot van de discussies in de discussiegroepen op de eerste dag bleek de conferentieleiding een verrassing voor de deelnemers in petto te hebben die in velerlei opzicht het karakter van een 'stunt' droeg: alle deelnemers werd gevraagd mee te doen aan een enquête en de antwoorden op zeventien vragen aan te strepen op een daartoe uitgereikt formulier. Tijdens de theepauze en de daarop volgende plenaire discussie werden de antwoorden in telexband gepost, via een telexverbinding overgeseind naar het PTT Laboratorium te Leidsendam en daar, wederom vastgelegd in een ponsband, ingevoerd in de ZEBRA-computer; na verwerking en samenvatting werden de uitkomsten weer via de telex naar Noordwijk overgeseind, gereproduceerd op een glasheldere foelie en reeds tijdens de paneldiscussie in de tweede helft van de middag geprojecteerd met behulp van een overheadprojector. Voor dit experiment was door bemiddeling van collega H. Reinoud, Hoofddirecteur Financiële en Economische Zaken van de PTT, uitgebreide medewerking van de PTT verkregen; de omvangrijke technische voorbereidingen zijn verricht door een aantal medewerkers van het Dr. Neher-Laboratorium en van de Rijkskantoorcentralen.

De uitkomsten leverden een aantal interessante gegevens met betrekking tot de deelnemers aan de conferentie; om slechts enkele punten te noemen:

- van de 132 deelnemers waren 60 % openbaar, 16 % intern en 11 % overheids-accountant, 13 % der deelnemers bekleedden andere functies;
- van de groep openbare accountants had 61 % geen ervaring met het gebruik van computers, 20 % enige ervaring op dit gebied in de controlerende functie, 7 % in de adviesfunctie, 2 % in beide functies en 7 % ruime ervaring; 3 % had de vraag niet beantwoord;
- van de overige deelnemers waren deze percentages achtereenvolgens 32, 32, 14, 8, 12 en 2;
- van de aanwezige openbare accountants had 35 % nog nooit en 62 % wel

computer cursussen, -conferenties en -voorlichtingsbijeenkomsten e.d. gevolgd; ook deze vraag werd door 3 % niet beantwoord;

- voor de overige deelnemers waren deze percentages 12, 87 en 1;
- 65 van de deelnemers, d.w.z. 50 %, hadden ook de Najaarsconferentie 1964 van het NIVA bijgewoond.

Dit experiment kan zeer geslaagd worden genoemd, al kwam tengevolge van de projectie van de resultaten de paneldiscussie op deze middag wel enigszins in het gedrang. In deze discussie, waarin dus de rapporteurs de in hun discussiegroepen bereikte conclusies uiteenzetten, kwam naar voren dat in het controleprogramma van de accountant bij de N.V. Transacta inderdaad wel enkele zwakke punten waren aan te wijzen. Als zodanig werden achtereenvolgens besproken de controle van de computerprogramma's en de beoordeling van de organisatie van het computercentrum, het computerlogboek, de identificatie van de door de computer vervaardigde lijsten, staten, kopieverkoopfacturen, etc.; voorts de controle van de voorraadbeweging, de rabatten en de debiteuren.

Na de afsluiting van deze discussie gaf de heer J. M. van Oorschot, directeur van de Rijkskantoorcentrale, nog een korte en duidelijke uiteenzetting omtrent de wijze waarop de verwerking van de antwoorden op de vragen van de enquête had plaatsgehad. Hij zette uiteen, dat de demonstratie er vooral op was gericht aan te tonen dat door het samengaan van telecommunicatie, computermogelijkheden en een reproductietechniek het vastleggen, verwerken en presenteren van informatie, een volledig proces van informatieverwerking dus, in een kort tijdsverloop kan plaatshebben. Interessant was ook de vermelding van de heer Van Oorschot, dat het hiertoe nodige programma voor de ZEBRA circa 3.300 instructies bevatte.

De zaterdagochtend werd besteed aan het tweede bovengenoemde probleem, de vraag hoe de accountant in het algemeen zijn controle in de geautomatiseerde administratie zal aanpakken. Dit probleem werd weer op boeiende wijze in het rollenspel naar voren gebracht, daarna in de acht discussiegroepen behandeld en tenslotte door het uit de rapporteurs samengestelde panel onder leiding van Prof. De Lange besproken. Als conclusie kwam daarbij naar voren dat de oplossing gewoonlijk niet in slechts één van de eerder genoemde drie mogelijkheden zal kunnen worden gevonden, doch dat welhaast steeds een samenstel van handelingen nodig zal zijn om het voor een gegeven situatie optimale effect te bereiken.

De Voorzitter van het NIVA, collega Bos, die de conferentie op de eerste ochtend ook had geopend, bracht in zijn slotwoord dank aan Prof. De Lange, die niet alleen als voorzitter van de CAB-Subcommissie, doch evenzeer als gastheer van deze voorjaarsconferentie mag terugzien op een uiterst geanimeerde en zeer geslaagde conferentie.